

Zbigniew Formella

Simposio sulla 'Vita' di Domenico Savio scritta da don Bosco =
Symposium o 'Życiu' Dominika Savio, napisany przez ks. Bosko : (Pontificia Studiorum Universitas Salesiana, Rzym, 8 maja 2004 r.)

Seminare. Poszukiwania naukowe 21, 630-633

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SIMPOSIO SULLA VITA DI DOMENICO SAVIO
SCRITTA DA DON BOSCO,
(SYMPOZJUM O ŻYCIU DOMINIKA SAVIO,
NAPISANYM PRZEZ KS. BOSKO)

(Pontificia Studiorum Universitas Salesiana, Rzym, 8 maja 2004 r.)

Wprowadzenie

8 maja 2004 na Uniwersytecie Salezjańskim w Rzymie odbyło się Sympozjum poświęcone Życiu Dominika Savio. W 50. rocznicę kanonizacji (1954 r.) wychowanka ks. Bosko postanowiono przywrzeć się ponownie jednemu z najbardziej osobistych dzieł, jakie napisał Jan Bosko.

*Życie młodzieńca Dominika Savio, wychowanka Oratorium św. Franciszka Salezego*¹, opublikowane w 1859 r., w ramach serii wydawniczej *Czytanki katolickie*, dwa lata po śmierci Dominika, odniosło ogromny sukces. Wielkość tego dzieła polegała przede wszystkim na trafieniu ze swoją propozycją wydawniczą w mentalność i oczekiwania ówczesnych odbiorców, czyli młodzieży i wychowawców.

Dzisiaj, prawie 150 lat po powstaniu tego dzieła, konieczna wydaje się analiza jego treści z uwzględnieniem wszystkich zasad krytyki literackiej tekstu oraz znajomości antropologii, historii i psychopedagogiki tamtych czasów. Głównym zatem celem omawianego Sympozjum było wielopłaszczyznowe studium nad tym dokumentem, aby wydobyć z niego aktualność przesłania formacyjnego dla młodzieży naszych czasów.

Sympozjum towarzyszyła wystawa zatytułowana *Oblicze świętości. Dominik Savio w literaturze i sztuce*. W pięknej auli nowej Biblioteki uniwersyteckiej „Don Bosco” można było obejrzeć pierwsze wydania *Życia* i dokumenty związane z Dominikiem i ks. Bosko. Zaprezentowane zostały również efekty działalności artystycznej, zainspirowane duchowością systemu prewencyjnego, którego Dominik jest dojrzałym owocem.

Problematyka Sympozjum

W trakcie Sympozjum zostały przedstawione następujące referaty:

Profesor Pietro Stella, salezjanin, historyk i znawca zagadnień z historii salezjańskiej, przedstawił temat: *Życie młodzieńca Savio Dominika, wychowanka Oratorium św. Franciszka Salezego. Sposób pracy ks. Bosko*.

Podkreślił fakt, iż w świecie salezjańskim (zwłaszcza we Włoszech) znajomość Dominika Savio oparta była w znacznym stopniu na licznych wydaniach jego *Życia*. Działalność ks. Bosko i jego publikacje trzeba widzieć w szerszym kontekście zainteresowania młodzieżą i sprawami wychowania, które ma swój początek w połowie XIX w. i trwa aż do Vaticanum II. Przywołał tu jako przykład chociażby takie osoby, jak: Ludovico Pavoni, bracia Cavanis, ks. Cocchi, ks. Bosko we Włoszech czy organizatorów *Oeuvre de la jeunesse* we Francji, zakony męskie i żeńskie, mające

---

¹ Pełen tytuł brzmiał: *Vita del giovanetto Savio Domenico allievo dell'Oratorio di San Francesco di Sales per cura del Sacerdote Bosco Giovanni*, Torino, Tipografia G.B. Paravia e Comp., 1859 («Lecture Cattolique» rok VI, tom XI). Ostatnie polskie wydanie ukazało się pod tytułem „*Życie świętego Dominika Savio*”. *Wychowanka z Oratorium świętego Franciszka Salezego*”, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 2002. Na nasz użytek stosujemy tytuł w wersji skróconej: „*Życie*”.

za cel wychowanie młodzieży, i ruch skautowy zainicjowany w Anglii. Ksiądz Bosko ze swoją propozycją modelu wychowawczego w osobie Dominika Savio należy do szerokiego spectrum społeczno-historycznego działającego na rzecz wychowania młodzieży. *Życie młodzieńca Dominika Savio* należy studiować jako swoisty produkt kultury katolickiej okresu przejściowego między „starym” a „nowym” modelem podejścia do wychowania. Krytyka literacka i umiejscowienie historyczne nie są oczywiście jedynym wymiarem studiowania tego dzieła. Pomagają jednakże w położeniu silnych fundamentów przy dzisiejszej próbie spojrzenia na proponowany w *Życiu* model formacyjny dla młodzieży poprzez zawarte w nim przesłanie.

Profesor Aldo Giraudó, salezjanin, zajmujący się zagadnieniami historii duchowości salezjańskiej i systemu prewencyjnego zaprezentował temat: *Poziomy lektury „Życia”*.

Dzisiaj dzieło to nie jest już podstawową lekturą dla wychowanków salezjańskich w Oratoriach czy szkołach. Głównym powodem jest oczywiście czas, który upłynął od jego powstania, język i styl, w którym zostało napisane, a także konieczność jego uaktualnienia wobec zmieniającego się świata młodzieży. Ten cenny dokument ze swoim przesłaniem dzisiaj jest właściwie pozostawiony dla nielicznych badaczy, zajmujących się antropologią, historią, pedagogiką czy historią duchowości. Więcej na temat też A. Giraudó znajdziemy w artykule zawartym w tym tomie „Seminare”.

Profesor José Manuel Prellezo, salezjanin, wykładowca historii pedagogiki salezjańskiej ukazał *„Życie” Dominika Savio na tle historiografii salezjańskiej (1859–1954)*.

W swoim wystąpieniu J.M. Prellezo dokonał analizy krytycznej wydań *Życia* Dominika na przestrzeni prawie 100 lat. Podkreślił także znaczenie tłumaczeń dzieła, zatrzymując się zwłaszcza nad przekładami francuskimi i hiszpańskimi. Ukazał również mechanizmy funkcjonujące przy dokonywaniu opracowań i tłumaczeń tekstu w zależności od „zamówień” na tłumaczenie, kontekstu społecznego, dla którego opracowanie jest przygotowywane i zmian znaczeniowych we współczesnym języku w odniesieniu do języka tekstu oryginalnego.

Andrea Bozzolo, salezjanin, wykładowca teologii dogmatycznej w Turynie, podjął temat: *Lektura teologiczna Życia. Kierunki teologii duchowości*.

Autor wystąpienia zaakcentował rolę teologii w procesie dojrzewania do świętości. Praca na sobą, dążenie do osiągnięcia postawionych celów, rozwój osobowości jest możliwy tylko we współpracy z jedynym źródłem, jakim jest Chrystus. Proces dojrzewania chrześcijańskiego poprzez realizowania siebie na przykładzie Dominika okazuje się możliwy, gdy oparty jest na silnych podstawach wpływających z przeżywanego przez niego wiary. Pozwala mu to nie tylko na rozwój osobisty, ale i na bycie apostołem wśród swoich rówieśników.

Profesor Guido Gatti, salezjanin, wykładowca etyki zajął się tematyką pokrewną swojej specjalności: *Lektura etyczna „Życia”*.

W swoim wystąpieniu G. Gatti podjął problematykę z dziedziny teologii moralnej i etyki. Na przykładzie niektórych *słów-kluczy* z tekstu *Życia* ukazał zmienność rozumienia niektórych znaczeń w czasach ks. Bosko w odniesieniu do czasów dzisiejszych. Wyraźnym przykładem jest tu słowo używane na określenie części młodzieży czasów ks. Bosko – *pericolanti* (będący w strefie zagrożenia). Można je było rozumieć jako określenie tych, którzy żyjąc „na ulicach”, byli zagrożeniem dla innych, ale także jako tych, którzy sami znajdowali się w sytuacji zagrożenia ze względu na trudne warunki życia, brak perspektyw na kształcenie, pracę czy po prostu sytuację społeczną. Rozwój, jaki nastąpił w teologii moralnej i etyce, pozwala nam dzisiaj lepiej wniknąć w skomplikowany obraz sytuacji młodzieży czasów ks. Bosko, ale i dzisiejszych.

Profesor Carlo Nanni, salezjanin, prowadzący wykłady z filozofii wychowania mówił na temat: *Lektura pedagogiczna „Życia”*.

C. Nanni w swoim wystąpieniu skoncentrował się na ukazaniu wymiaru pedagogicznego *Życia*. Zaznaczył, iż propozycja formacyjna w osobie Dominika ma charakter dydaktyczny dla wychowawców i praktyczny dla wychowanków. Jest to przede wszystkim opowiedziana historia świętego życia przeznaczona dla młodzieży i dla dorosłych. Autor wystąpienia podkreślił także szczególnie rolę ks. Bosko jako wychowawcy w jego działaniu edukacyjnym. Tradycja salezjańska ujęła ten opis w postaci trójmianu: *ojciec, nauczyciel i przyjaciel* młodzieży. W działaniu ks. Bosko zostały podkreślone takie jego cechy, jak: troska wychowawcza, autorytet i wiarygodność, wjemność w relacjach wychowawczych i niezależność idei. *Życie* jako dzieło może być przydatne szczególnie tym, którzy pełnią rolę lidera w środowisku wychowawczym, pomagając pogłębić dynamikę relacji wychowawczych między wychowawcą a wychowanką.

Profesor Albin Ronco, salezjanin, długoletni wykładowca psychologii ogólnej, podjął temat: *Aspekty psychologiczne odczytane w „Życiu”*.

Prelegent, analizując aspekt psychologiczny osobowości Dominika wyakcentował takie cechy jego temperamentu, jak: uczuciowość, wrażliwość i uprzejmość. Ponadto podkreślił jego otwartość na innych, a poprzez to zdolność do nawiązywania przyjaźni. W pracy nad sobą, którą Dominik prowadził, pomagała mu zdolność do samokontroli (w dużym stopniu wypracowanej). Mimo młodego wieku prezentował się już jako osobowość dobrze zintegrowana. A. Ronco podkreślił, iż rozwój osobowości Dominika nie byłby możliwy w takim stopniu bez swego stylu wychowawczego ks. Bosko. Szczególnie wyeksponował niektóre wymiary tego stylu. Należą do nich: postawa akceptacji (głęboki szacunek, troskliwość, podejście ojcowskie), obecność wspierająca (przewodnik i wzór) oraz serdeczność w relacjach (swego rodzaju „ponadnaturalny” związek duchowy pomiędzy mistrzem i wychowankiem).

Podsumowanie

Profesor Octavio Balderas, podsumowując Sympozjum, postawił kilka wniosków wynikających z zaprezentowanych referatów. Wydaje się, że obejmują one najważniejsze stwierdzenia wynikające z obrad. Przedstawiamy je zatem poniżej.

1. W lekturze *Życia* nie jest możliwe oddzielenie osoby Dominika Savio od osoby ks. Bosko. Omawiana biografia Dominika została zredagowana właśnie przez ks. Bosko i jest możliwa do zrozumienia w pełni tylko w tym świetle. Ksiądz Bosko, pisząc o Dominiku, przekazał nam część samego siebie. *Życie* przedstawia prawdziwego Savio, ale opowiedzianego przez ks. Bosko.

2. Sytuacja młodzieży jest często postrzegana w świetle uogólnień i naiwnych uproszczeń. Propozycją świętości przedstawiona w sposób ogólny, dla wszystkich, nie można zadowalać młodzieży. W rzeczywistości nie wszyscy młodzi ludzie są przygotowani do tego, aby samodzielnie na nią odpowiedzieć. Są jednak i tacy, którzy niejako w „sposób naturalny” chcą kroczyć proponowaną drogą świętości. Często w działaniu wychowawczym trudno nam się o tym przekonać, zwłaszcza jeżeli kierują nami uogólnienia i stereotypy.

3. Pomiędzy ks. Bosko a Dominikiem Savio wszystko jest „powiązane”. Młodzi zostają świętymi tylko wtedy, gdy towarzyszą im święci i kompetentni dorośli w relacjach wzajemnego zrozumienia i zaufania. We wszystkich okresach życia człowiek potrzebuje pomocy Boskiej i ludzkiej. Także każdy okres życia charakteryzuje się własnym sposobem pomagania człowiekowi (np. dzieci pomagają rodzicom w ich byciu rodzicami). W okresie dorastania towarzyszenie wychowawcze ze strony dorosłych ma znaczenie fundamentalne, ponieważ rozwijanie się w byciu człowiekiem w tym okresie jest możliwe tylko przy pozytywnej obecności dorosłych.

4. Aby młodzież mogła wzrastać w świętości, konieczny jest „program” wychowania do świętości, dostosowany do poziomu młodzieży. Ksiądz Bosko proponował młodzieży drogę świętości, ale także im towarzyszył na tej drodze z konkretnym programem, możliwym do zrozumienia i zaakceptowania przez samą młodzież. I dzisiaj pozostaje aktualne wyzwanie do kroczenia drogą świętości. Potrzeba tu towarzyszenia (asystencji) w odpowiadaniu młodzieży na jej życiowe pytania. Domaga się to od dorosłych nie tylko dyspozycyjności, ale także i odpowiednich kompetencji, oraz posiadania programu dążenia do świętości odpowiedniego dla młodzieży dzisiejszych czasów.

5. Świętość i przesłanie Dominika Savio przedstawiono tu poprzez młodzieńca w okresie dorastania. Ma on coś bardzo ważnego do powiedzenia dzisiaj nam wszystkim: dorosłym, młodzieży starszej i tej dorastającej, jako oryginalny przykład osobowości życia duchowego.

6. Zauważa się dwa wyzwania wobec czasów aktualnych. Po pierwsze, zaktualizować podejście teologiczne i duchowe w relacjach Domini Savio – ks. Bosko. Po drugie przekazać zawarte w tych relacjach przesłanie z uwzględnieniem aktualnych kategorii kulturowych.

Kończymy stwierdzeniem, iż w *Życiu* Dominika Savio napisanym przez ks. Bosko znajdujemy żywą obecność systemu prewencyjnego poprzez konkretny przykład modelu życia duchowego, gdzie wychowanek i wychowawca kroczą razem na drodze ku świętości.

ks. Zbigniew Formella SDB

Pontificia Studiorum Universitas Salesiana, Roma

I OGÓLNOPOLSKI KONGRES MUZYKI LITURGICZNEJ *MUSICAM SACRAM PROMOVERE*

(Kraków 17–19 września 2004 r.)

Pod hasłem *Musicam Sacram Promovere* odbył się od 17 do 19 września 2004 r. w Krakowie I Ogólnopolski Kongres Muzyki Liturgicznej. Jednym z impulsów zorganizowania tego przedsięwzięcia była, przypadająca w tym roku, 1400. rocznica śmierci św. Grzegorza Wielkiego (†604) oraz 25-lecie Instrukcji Episkopatu Polski *O muzyce liturgicznej po Soborze Watykańskim II* (1979). Jak podkreślił ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak, prezes SPMK, było to wydarzenie historyczne. Do tej pory bowiem odbywały się kongresy – w Polsce, czy też za granicą – które łączyły się z tematyką muzyki kościelnej albo muzyki sakralnej. Ostatni Kongres Muzyki Kościelnej w Polsce miał miejsce w Częstochowie w 1959 r. Od tego czasu nie udało się zorganizować tak poważnej imprezy, która podjęłaby problematykę związaną z muzyką kościelną.

Trzydniowe obrady zgromadziły kilkuset uczestników z Polski, Ukrainy, Słowacji i Rosji, a nawet Japonii. Do Krakowa przyjechali członkowie Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych, profesorowie oraz studenci uczelni wyższych kształcących muzyków kościelnych, delegacje muzyków ze wszystkich diecezji, dyrygenci chórów, organiści, wykładowcy i słuchacze studiów i szkół organistowskich i wielu gości. Głównym organizatorem Kongresu było Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kościelnych, które od lat swoją działalność skupia wokół odnowy i krzewienia muzyki liturgicznej.

Zasadniczym celem kongresu była z jednej strony refleksja nad stanem faktycznym muzyki liturgicznej w Polsce, z drugiej zaś propozycja konkretnego działania w kierunku odnowy muzyki liturgicznej. Na całość Kongresu składały się referaty, dyskusje panelowe, a także codzienna Eucharystia, wzorcowo przygotowana od strony zarówno liturgicznej, jak i muzycznej oraz wieczorne koncerty w kościołach krakowskich.